

Recenzije knjig

Book Reviews

Nicholas L. Georgakopoulos, Principles and Methods of Law and Economics: Basic Tools for Normative Reasoning, Cambridge University Press, Cambridge – New York – Melbourne – Madrid – Cape Town – Singapore – São Paulo, 2005, 378 str., ISBN 978-0-521-53411, Cena: 18,99 GBP (pri Cambridge University Press).

Nicholas L. Georgakopoulos je profesor gospodarskega prava na Indiana University School of Law s posebnim zanimanjem za konkurenčno pravo in ekonomsko analizo prava. V svoji zadnji knjigi o načelih in metodah prava in ekonomije skuša bralcem začetnikom predstaviti ekonomsko analizo prava in sicer tako v pogledu njenih filozofskih temeljev kot tudi matematičnih orodij. Pri tem skuša področje ekonomske analize prava umestiti na področje moralne filozofije, politične teorije, egalitarizma in drugih metodoloških načel.

Knjiga je zasnovana iz uvoda, dveh delov in ima tri priloge.

V uvodu avtor predstavi svoj pogled na pomen ekonomske analize prava in cilje svoje knjige. Svoje delo vidi kot priročnik za uporabo metod ekonomske analize prava v praksi. Vsak podjetnik se mora odzivati na probleme. Njegove odločitve je mogoče razdeliti na tri dele: predloge, posledice in ideale. Predlogi so alternativni načrti za takojšnje ukrepanje. Na njihovi podlagi podjetnik predvideva posledice, ki jih bo povzročila vsaka od izbir. In končno, podjetnik primerja predvidene posledice s svojimi dolgoročnimi in relativno nespremenljivimi ideali. To mu omogoča spoznati, katera odločitev najbolj udejanja podjetnikove ideale. Če to primerjamo s pravom, nam predlogi predstavljajo alternativne interpretacije ali pravila. Vsaka interpretacija (ali pravilo) vodi do drugačne posledice in pravni sistem bo izbral tisto, ki bo najbolj odgovarjala njegovim idealom. In tudi avtor koncipira svoje delo na podoben način – z ločevanjem predlogov, posledic in idealov. Vlogo ekonomske analize prava pri tem vidi predvsem v možnosti razvoja alternativnih pravnih predlogov in boljšem vpogledu v njihove posledice, kar pa skupaj omogoča tudi lažjo oceno, kateri predlog najbolj zasleduje ustaljene ideale. Ekonomska analiza prava idealov neposredno ne postavlja – ti so vzpostavljeni na podlagi socialnih mehanizmov zunaj ekonomske analize prava. Njen cilj je predvsem objektivizirati in scientizirati procese pravnega odločanja.

V prvem delu knjige se avtor najprej posveti razmerju med logiko in normativnim sklepanjem. Pri tem prikaže razloge, zakaj logika sama ne

zadošča za normativno sklepanje. Ker formalno logično sklepanje pravnikom ne zadošča, se morajo posluževati tudi neformalnega normativnega sklepanja. Normativno sklepanje sicer sledi vzoru formalne logike, a ni enako dokončno, saj poteka na več tirih hkrati in so lahko rezultati silogističnega sklepanja pogojeni tudi z drugimi argumenti. Silogistično sklepanje primerja predloge s posledicami, le te pa je šele potrebno primerjati z ideali in sprejeti dokončno odločitev. V nadaljevanju se avtor posveti vprašanju morale in moralne filozofije. V očeh mnogih kritikov je prav moralna filozofija ena od ovir za uporabo pravil ekonomske analize prava. V resnici pa ekonomska analiza upošteva nekatere moralne vidike prava. Cilj ekonomske analize prava je podpiranje družbenega blagostanja oziroma maksimiranje zadovoljitve posameznikove izbire. Temeljni konflikt med ekonomsko analizo prava in moralno filozofijo je lahko v tem, da ekonomska analiza izhaja iz predpostavke, da posamezniki v prvi vrsti zasledujejo svoj lastni (sebični) interes. Z vidika morale je lahko sporno tudi izhodišče, da je cilj prava povečevanje družbenega blagostanja. Pa vendar je prav stališča ekonomske analize prava v grobem mogoče umestiti v sklop utilitaristične moralne filozofije. Sama ekonomska analiza prava nima ambicij vladati družbi ali znanosti. Družbeno blagostanje je zgolj eden izmed mogočih idealov prava, ekonomska analiza pa orodje, ki nam lahko pokaže, ali določeni predlogi s svojimi posledicami prispevajo k uresničevanju takšnega ideala. Avtor nato preide na proučevanje odnosa med ekonomsko analizo prava in politično teorijo. Povezava med njima je v tem, ker proučevanje sistemov družbenega odločanja tradicionalno sodi v politično teorijo, ekonomska analiza prava pa je tu lahko v pomoč. Uporaba ekonomskih principov v političnem odločanju se je razvila v disciplino javne izbire (public choice), njeno največje odkritje pa je razvoj teorije iger (game theory), ki jo avtor v nadaljevanju tudi na splošno predstavi. V zaključku prvega dela knjige avtor obravnava vprašanje, zakaj (in kako) je razdelitev bogastva za družbo pomembna, nato pa na tej podlagi preide na predstavljanje Coaseovega teorema oziroma zakona irelevantnosti, ki predstavlja enega od temeljev ekonomske analize prava.

V drugem delu knjige se avtor posveti metodološkim vprašanjem in matematičnim modelom ekonomske analize prava. Najprej predstavi pomen matematičnih modelov, nato pojasni različne matematične simbole, funkcije in posebnosti. V nadaljevanju avtor poglobljeno obravnava teorijo verjetnosti in njen vpliv na ekonomsko analizo prava, kar vse ilustrira na primeru finančnega trga in vrednotenja opcij ter ostalih derivativnih vrednostnih papirjev. Preostanek drugega dela knjige avtor posveti praktičnim spretnostim ekonometrije. Najprej obravnava uporabo preglednic na primeru računalniškega programa Microsoft Excel. V nadaljevanju obravnava pomen statistike za empirično raziskovanje ter skuša na nekaterih primerih ilustrirati njeno uporabljivost tudi v ekonomski analizi prava. Čisto za konec drugega

dela se avtor posveti nekaterim najnovejšim metodološkim inovacijam, kot so npr. fraktali, evolucijska teorija itd.

Svoji knjigi je avtor dodal tudi tri priloge. V prvi prilogi podaja ameriški sodni primer *Meinhard v. Salmon* 249 N.Y.458 (1928), torej šolski primer, ki ga avtor skozi celo knjigo uporablja za prikaz različnih možnih pristopov ekonomske analize. V drugi prilogi avtor podaja kratek slovarček, v katerem skuša predvsem pravnikom razložiti pomen nekaterih ekonomskih, logičnih in matematičnih izrazov, pa tudi odstraniti možnosti nesporazuma zaradi različnih pomenov, ki jih imajo nekatere besede (npr. v pravu in ekonomiji). Zadnja priloga predstavlja matematični priročnik za uporabo kompleksnejših matematičnih formul v računalniškem matematičnem programu *Mathematica* (www.wolfram.com).

Knjiga *Principles and Methods of Law and Economics: Basic Tools for Normative Reasoning* predstavlja zelo primerno branje za vse pravnike, ki želijo spoznati filozofske podlage ekonomske teorije prava ali osnove njenih metod. V prvem primeru lahko služi kot dovolj poglobljen, a še vedno uvodni tekst v ekonomsko analizo prava, v drugem primeru pa kot priročnik za uporabo osnovnih ekonometričnih metod v ekonomski analizi prava. V vsakem primeru pa je to knjiga, ki ne sme manjkati na polici nobenega pravnika, ki se želi resneje ukvarjati z ekonomsko analizo prava.

dr. Tomaž Keresteš*

* Docent, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: tomaz.kerestes@uni-mb.si